

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्रगोपाल श्रेष्ठ
आदेश

०७०-WO-०२८९

विषय:- उत्प्रेषण परमादेश

तेज नारायण चौधरीको बुहारी विनोदानन्द चौधरीको पत्नी काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ९ बस्ने मिरा चौधरी१
अर्जुन चौधरीको नाती तेज नारायण चौधरीको छोरा काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ९ बस्ने विनोदानन्द चौधरी१
समेत जना दुईको वारिस काठमाडौं जिल्ला जोरपाटी गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने निवेदक सानकाजी कार्की१

विरुद्ध

पुनरावेदन अदालत पाटन ललितपुर१
काठमाडौं जिल्ला अदालत बबरमहल काठमाडौं१ विपक्षी
काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ६ बस्ने भनिएकी गुहेश्वरी नयाँ बस्ती बस्ने कुल प्रसाद बास्तोलाको छोरी कमला चौधरी१

हामी निवेदकको एक मात्र छोरा कमल चौधरीकी तत्कालकी पत्नी विपक्षीले नाबालकलाई जन्म सम्म दिई नाबालक जन्मेको २ महिना पछि त्यतिकै बेवारिसे अवस्थामा परित्याग गरी नाबालकको लालन पालन नगरी हिडेकाले हामी निवेदक विनोदानन्द चौधरी र

मिरा चौधरीले नाबालक ओम चौधरी भन्ने क्षितिज चौधरीलाई संरक्षकत्व प्रदान गरी लालन पालन शिक्षा स्वास्थ्य औषधी उपचार गर्दै आएको अवस्थामा नाबालक दिलाई पाउँ र नीजको खाना खर्च समेत दिलाई पाउँ भनी मुलुकी ऐन लोग्ने स्वास्नीको महलको ३ को देहाय ३ र ५ नं. अन्तर्गतको दावी लिई विपक्षी कमला चौधरीले दायर गरेको सामान्य कार्यविधि अन्तर्गतको उल्लिखित मुद्दामा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट त्रुटिपूर्ण रुपमा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ अन्तर्गत म्याद जारी गरी उल्लिखित मुद्दाका हामी प्रतिवादीका नामको सात दिने म्याद सूचना मिति २०७०।३।१० मा तामेल भएको थियो । सामान्य कार्यविधि अन्तर्गतको मुद्दामा संक्षिप्त कार्यविधि अवलम्बन गरेको कार्य वेरितपूर्वकको हुनाले उक्त म्याद बदर गरी मुलुकी ऐन, अ.व. ९४ नं. बमोजिम ३० दिनको म्याद जारी गरी सामान्य कार्यविधि अन्तर्गत मुद्दाको कार्वाही र किनारा गरी पाउँ भनी हामीले काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष मिति २०७०।३।१४ मा निवेदन पत्र दर्ता गरेका थियौं ।

संक्षिप्त कार्यविधि अवलम्बन गरी फिराद दर्ता भई म्याद जारी भै सकेको र प्रतिउत्तरको म्याद समेत बाँकी रहेको अवस्थामा प्रतिवादीको माग बमोजिम म्याद बदर गरी सामान्य कार्यविधि अवलम्बन गर्ने गरी म्याद जारी गर्न मिलेन कानून बमोजिम गर्नु भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतका श्रेष्ठेदारबाट मिति २०७०।३।१४ मा आदेश भएको थियो । उक्त आदेश बदर गरी पाउँ भनी जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम १३ बमोजिम हामीले सोही अदालत समक्ष निवेदन गरेकोमा श्रेष्ठेदारज्यूबाट मिति २०७०।३।१४ मा भएको आदेश परिवर्तन गर्नु परेन कानून बमोजिम गर्नु” भन्ने काठमाडौं जिल्ला अदालतका माननीय न्यायाधीशज्यूबाट मिति २०७०।३।२८ मा आदेश भएको थियो । काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७०।३।२८ को त्रुटिपूर्ण आदेश बदर गरी पाउन हामीले पुनरावेदन अदालत पाटन समक्ष निवेदन गरेकोमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट आदेश हुँदा निवेदकले मिति २०७०।३।१६ मा प्रतिउत्तर फिराई सकेको देखिन्छ । प्रतिउत्तर परिसकेपछि प्रस्तुत निवेदन परेकोले मिति २०७०।३।१४ को आदेश मनासिव ठहर्न्याई त्यस अदालतबाट मिति २०७०।३।२८ मा भएको आदेशमा कुनै वेरीत भएको

नदेखिँदा परिवर्तन गरिरहनु परेन कानून बमोजिम गर्नु” भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०।६।४ मा आदेश भएकोले काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७०।३।२८ तथा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।६।४ को त्रुटिपूर्ण आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी संक्षिप्त कार्यविधि ऐन २०२८ को दफा १२ बमोजिम सामान्य कार्यविधि अन्तर्गत मुद्दाको कार्वाही र किनारा गर्नु भन्ने प्रत्यर्थी काठमाडौं जिल्ला अदालतका नाममा परमादेश गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको रिट निवेदन पत्र ।

विपक्षी रिट निवेदकले यस अदालतको मिति २०७०।६।४ को आदेशलाई आफ्नो रिट निवेदनको माग दावीको विषय बनाई आएको देखिन्छ । यसमा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ अन्तर्गत फिराद दायर भएको प्रस्तुत मुद्दामा म्याद बदर गरी प्रतिउत्तर फिराउन सामान्य कार्यविधि अपनाई म्याद जारी गरी पाउँ भनी यी निवेदक प्रतिवादीले दिएको निवेदनमा श्रेस्तेदारबाट मिति २०७०।३।१४ मा सामान्य कार्यविधि अवलम्बन गरी म्याद जारी गर्न मिलेन भनी आदेश दिएपछि मिति २०७०।३।१६ मा प्रतिउत्तर फिराई सकेको देखिन्छ । तत्पश्चात मिति २०७०।३।१४ को आदेश बदर गरी पाउन मिति २०७०।३।२५ मा निवेदन दिई श्रेस्तेदारको आदेश मनासिव भनी मिति २०७०।३।२८ मा त्यस अदालतबाट भएको आदेश उपर प्रस्तुत निवेदन पर्न आएको देखिँदा प्रतिउत्तर परी सकेपछि प्रस्तुत निवेदन परेकोले मिति २०७०।३।१४ को आदेश मनासिव ठहराई त्यस अदालतबाट मिति २०७०।३।२८ मा भएको आदेश कुनै वेरित भएको नदेखिँदा परिवर्तन गरिरहनु परेन कानून बमोजिम गर्नु भनी मिति २०७०।६।४ मा आदेश भएको यस अदालतमा रहेको प्रतिवेदन रजिष्टरबाट देखिन्छ । अतः उक्त आदेश कानूनसम्मत भएकोले विपक्षी रिट निवेदकहरूको निवेदन माग बमोजिम रिट जारी हुन पर्ने होइन खारेज गरी पाउन सादर अनुरोध छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत पाटनको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ ।

विपक्षी निवेदकले प्रतिउत्तर फिराउन सामान्य कार्यविधि अपनाई म्याद जारी गरी पाउँ भनी यी निवेदक प्रतिवादीले दिएको निवेदनमा श्रेस्तेदारबाट मिति २०७०।३।१४ मा

सामान्य कार्यविधि अवलम्बन गरी म्याद बदर गर्न मिलेन भनी आदेश दिएपछि मिति २०७०।३।१६ मा प्रतिउत्तर फिराई सकेको देखिन्छ । तत्पश्चात मिति २०७०।३।१४ को आदेश बदर गरी पाउन मिति २०७०।३।२५ मा निवेदन दिई श्रेस्तेदारको आदेश मनासिव भनी मिति २०७०।३।२८ मा त्यस अदालतबाट भएको आदेश उपर प्रस्तुत निवेदन पर्न आएको देखिँदा प्रतिउत्तर परिसकेपछि प्रस्तुत निवेदन परेकोले मिति २०७०।३।१४ को आदेश मनासिव ठहराई त्यस अदालतबाट मिति २०७०।३।२८ मा भएको आदेशमा कुनै वेरित भएको नदेखिँदा परिवर्तन गरिरहनु परेन, कानून बमोजिम गर्नु” भनी सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।६।४ को आदेश भएको र प्रस्तुत मुद्दा हाल यस अदालतमा मिति २०७०।७।६ गतेका दिन पेशी सूचिमा चढी प्रतिवादी कमल चौधरीको हैसियत प्रतिवादी कमल चौधरीबाट र वादी कमला चौधरी समेतबाट खुलाउन लगाउनु, वादी प्रतिवादी दुवै पक्षका साक्षीहरु निजहरु मार्फत नै झिकाई बुझ्नु प्रतिवादी कमल चौधरीले बच्चा खोज तलास गरी आवश्यक कारवाही गरी पाउँ भनी मिति २०६९।७।१६ मा महानगरिय प्रहरी परिसर हनुमानढोका काठमाडौँमा दिएको निवेदन उपर के कस्तो कारवाही भएको सो को प्रतिवेदन सम्बन्धित प्रहरी काठमाडौँमा दिएको निवेदन उपर के कस्तो कारवाही भएको छ सो को प्रतिवेदन सम्बन्धित प्रहरी परिसरबाट माग गर्नु भनी आदेश भई मुद्दा चालु अवस्थामा रहेको छ । तसर्थ झुठ्ठा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने प्रत्यर्थी काठमाडौँ जिल्ला अदालतको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो ? यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिनभित्र लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको प्रतिलिपी साथै राखी सम्बन्धित जिल्ला अदालत मार्फत सूचना पठाई लिखित जवाफ परेपछि वा अवधि नाघेपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको एक न्यायाधीशको इजलासबाट भएको आदेश ।

नियम बमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदकको तर्फबाट कानून व्यवसायीको उपस्थिति नभएको र विपक्षी नेपाल सरकारको तर्फबाट सह-न्यायाधिवक्ता खगराज पौडेलले सामान्य कार्यविधि अन्तर्गत म्याद जारी नहुँदा निवेदकको हकमा के कस्तो असर पन्यो खुलाउन सक्नु भएको छैन । अदालतबाट जारी भएकै म्यादमा प्रतिउत्तर फिराई सकेपछि पनि म्यादको विषयलाई लिएर रिट क्षेत्रमा प्रवेश गर्नुको कुनै औचित्य नहुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

विद्वान सह-न्यायाधिवक्ताको बहस जिकीर समेत सुनी प्रस्तुत मुद्दामा सामान्य कार्यविधि अन्तर्गत म्याद जारी गर्न मिलेन भनी मिति २०७०।३।१४ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतका श्रेष्ठेदारबाट भएको आदेश मिति २०७०।३।२८ मा जिल्ला न्यायाधीशबाट सदर भएको र सो उपर निवेदकको पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन परी पुनरावेदन अदालत पाटनले समेत उक्त जिल्ला अदालतको आदेश मिति २०७०।६।४ सदर गरेपछि रिट निवेदक यस अदालतमा असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरेको देखिँदा पुनरावेदन अदालत पाटनले गरेको मिति २०७०।६।४ को आदेश मिलेको छु छैन ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी गर्न मिल्ने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा विपक्षीले नाबालक जन्मेको २ महिना देखि नै वेवारिसे अवस्थामा छाडेको कारण नाबालक ओम चौधरी भन्ने क्षितिज चौधरीलाई हामी निवेदकहरुले नै लालन पालन एवं संरक्षकत्वमा असान्दर्भिक कानूनी व्यवस्थाको प्रयोग गरी हामी निवेदक तथा उक्त मुद्दाका प्रतिवादीहरुका नाममा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ अन्तर्गत सात दिने म्याद सूचना मिति २०७०।३।१० मा तामेल भएको र उक्त म्यादमा चित्त नबुझेकोले उक्त म्याद बदर गरी सामान्य कार्यविधि अन्तर्गत म्याद जारी गरी पाउँ भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतका श्रेष्ठेदार समक्ष निवेदन गरेकोमा जिल्ला अदालतका श्रेष्ठेदारबाट प्रतिउत्तर फिराउने म्याद बाँकी रहेको अवस्थामा म्याद बदर गरी पुनः म्याद जारी गर्न मिलेन भनी

मिति २०७०।३।१४ मा आदेश जारी भएको र जिल्ला न्यायाधीश समक्ष निवेदन दिँदा मिति २०७०।३।२८ मा उक्त आदेश जिल्ला न्यायाधीश समेतबाट सदर भएउपर हामीहरुको पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन परेकोमा पुनरावेदन अदालतबाट जिल्ला न्यायाधीशको आदेशलाई नै सदर गर्ने गरी मिति २०७०।६।४ मा आदेश भएकोले उक्त गैरकानूनी आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदकको मुख्य निवेदनमा जिकीर रहेको देखिन्छ । विपक्षीहरुले पेश गरेको लिखित जवाफ हेर्दा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ बमोजिम जारी भएको सात दिने म्यादमै विपक्षी रिट निवेदकले प्रतिउत्तर फिराएकोले विना औचित्यको विषयलाई लिएर रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरेकोले झुठ्ठा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने व्यहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ । संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ अन्तर्गत नाबालक छोरा तथा निजको काठमाडौं जिल्ला अदालतमा खाना खर्च दिलाई पाउ भनी फिराद दायर भएको विषयमा म्याद बदर गरी प्रतिउत्तर फिराउन सामान्य कार्यविधि अपनाई म्याद जारी गरी पाउँ भनी यी निवेदकले दिएको निवेदनमा श्रेष्ठेदारबाट मिति २०७०।३।१४ मा सामान्य कार्यविधि अपनाई म्याद जारी गर्न मिलेन भनी आदेश भइसकेपछि मिति २०७०।३।१६ मा प्रतिउत्तर फिराएको मिसिल संलग्न प्रमाणहरुबाट देखिन आएको छ । श्रेष्ठेदारबाट भएको आदेश मिति २०७०।३।२८ मा जिल्ला न्यायाधीश तथा पुनरावेदन अदालत पाटन समेतबाट मिति २०७०।६।४ मा सदर भइसकेको भन्ने निवेदकको निवेदनबाट प्रष्ट हुन आएको छ । सारभूत रूपमा निवेदकलाई संक्षिप्त कार्यविधि ऐनको व्यवस्था बमोजिम जारी भएको म्यादबाट कुनै असर परेको समेत देखिँदैन । संक्षिप्त कार्यविधि ऐन बमोजिम जारी भएको म्यादमा नै निवेदकले प्रतिउत्तर फिरादको भन्ने कुरा निवेदकले निवेदन जिकीरमा नै स्वीकार गरेको देखिन्छ । सामान्य कार्यविधि होस् वा संक्षिप्त कार्यविधि होस् मुद्दाका पक्षले एकपटक आफैले प्रतिवाद गरिसकेपछि पुनः कार्यविधि कानूनको त्रुटि भएको भन्ने आधारमा रिट जारी हुन सक्ने अवस्था हुँदैन । कसैले सुनुवाईको मौका नपाएको अवस्थामा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरित भएमा रिट जारी हुन सक्छ तर प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यबाट त्यस्तो देखिन आउँदैन । त्यस्तो

अवस्थामा विचाराधिन मुद्दालाई असर पर्ने गरी रिट जारी गर्न मिल्ने अवस्था समेत नहुँदा रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी नियमानुसार मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: रामप्रसाद वस्याल

कम्प्युटर टाईप गर्ने: विदुषी रायमाझी

इति संवत् २०७१ साल चैत्र १५ गते रोज १ शुभम् ।